БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үнелеп эгелеткеннер

1953 ПОЯБРЬ 24 ВТОРНИК № 228 (2913)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Эш Лазарь Моисеевич Кагановичиниң алдан хар харлаан хүйүн таварыштыр СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң байыр чедиргени (1 арын).

ССР Эвилелиниң Камгалал Министриниң дужаалы (1 арын).

Бистиң областа (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: Х. Борбак-оол.—Районда партия өөредилгези (2 арын).

Районнар солуннарындан (2 арын).

Г. Васильев.—Чуртка көдээ ажылагый продуктуларының элбекшилин тургузар (2—3 арыннар).

БАШКЫНЫҢ СҮМЕЗИ: Е. Лубошникова.—Ургуларның бажын кижизидилгезинге ада-иелериң ролюн бедидер (3 арын).

Редакцияга чагаалар (3 арын).

М. Калинин.—Облигация эзелериниң ойнап алыышкыннарын төлээрин экижидер (4 арын).

Н. Самарин.—Колхозтуң ревизия комиссияларының сорулгалары (4 арын).

Пекинге болган парлалга конференциязынга Икуо Ояманың медеглели (4 арын).

Мосаддыкты судтап турары (4 арын).

Комсомол организацияларының отчёттары болгаш соңгулдалары

Бистиң областың комсомол организацияларының удуртур органнарының отчёттары болгаш соңгулдалары эгелээн. Комсомолчулар болгаш аныяктар Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязын, Совет чазакты долгандыр улам сырый катышкан, бистиң Төрээн чуртувустуң күчү-шыдалын амгыындан-даа артык улгаттырар, ажылчы чоннарның чаагай хорааны улам бедидер, дээш бүгү совет улустуң маадырлыг демиселиниң мурнуку одуруунда туржуп, отчёттарга болгаш соңгулдаларга киржип турар.

ВЛКСМ-ниң — Коммунистиг партияның шынчы дузалакчызының, кур күжүнүң удавас болур XII съездизинге төлептиг ужуражыр, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар дээш кызымакай күш-ажыл, социалистиг чарыш бүгү аныяктарның изиг күзели, тура дүшпес чүткүлү болу берген.

Чамдык черлерде болуп эрткилээн отчёттар болгаш соңгулдалар комсомол организацияларының организас-политик талазы-биле быжыканын, оларның хүрээлециниң мурнакчы аныяктар-биле дыка долдунганын көргүскен. Отчёттуг үениң иштинде аныяктарның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейи көдүрүлген, оларның комсомол органнарынга негелделери бедээн.

Тожу районнуң комсомол организацияларының отчёт-соңгулдалары эки белеткелдиг, бедик идея-политиктиг деннелге болгаш организастыг эрттип турар. Ол чорук районнуң партия организацияларының талазындан отчёт-соңгулдаларны эрттиреринде удуртуп, практиктиг дузаларны комсомол организацияларынга көргүзүп, бо политиктиг херекти холга алганы-биле чедип алдынган. СЭКП райкомунуң бюро кежигүннери, ажылдакчылары болгаш партия эге организацияларынга боттандырар-биле комсомол организацияларының отчёт-соңгулдалыг хуралдарын эрттиржип турар. «Совет Тыва» колхозта комсомол организациязының отчёт-соңгулдалыг хуралынга комсомолчулар ниитиниң малының баш санын өстүрер болгаш ооң продуктулуун бедидеринге, мал кыштагладыышкынынга киржилгени чугаалажып көргеш, тодаргай шиитпирни хүлээп алган.

Ооң-биле чергелештир чамдык районнарда отчёттар болгаш соңгулдалар чогуур белеткел чок, организастыг эвес болгаш комсомол организациязының ажылында четпестерни дидим илередир, шүгүмчүлелди база бот-шүгүмчүлелди калбартыр талазы-биле кончуг четпес эрттип турар. Чамдык ВЛКСМ райкомнары отчёт-соңгулда хуралдары эрттиреринiң бюроларга бадылаан графиктерин сагывас таварылгалар бар.

Партияның Бии-Хем, Улуг-Хем райкомнары комсомол организацияларының отчёт-соңгулда хуралдарын эрттиреринге удуртулга, дузаламчыны кончуг четпес чорудуп турар. Ол райкомнарның чамдык ажылдакчылары боттары-биле отчёт-соңгулда хуралдарын эртиржир тургаш, ону соңгаарладып турарының фактылары бар. Улуг-Хем районда элээн каш комсомол эге организацияларының отчёттуг үеде чоруткан ажылын багай деп көрген чорук ол черлерде партия организациялары болгаш СЭКП райкому (секретары эш Самба) комсомол ажылынга удуртулганы кошкатканын, чогуур дузаламчы көргүспейн турганын херечилеп турар.

Комсомол организацияларының отчёттары болгаш соңгулдалары — политиктиг чугула болуушкун. Олар аныяк өскеннериң күш-ажылчы сорук кириишкинин, организастыын бедидериниң демдээниң адаа-биле эрттер ужурлуг. Комсомолчулар боттарының колхозтарының, МТС-териниң, совхозтарының, бүдүрүлге болгаш албан черлериниң мурнунда салдынган ажыл-агый, политиктиг сорулгаларны амыдыралга боттандырарынга кандыг киржилгелиг болганын база моон соңгаар канчаар киржирин чугаалажып, тодарадырлар. Бо талазы-биле комсомол эге организациялары ажылды канчаар удуртуп, организастап келгенин комсомолчуларга илеткээр болгаш оларның саналдарын, чазалгаларын алыр.

Аныяк өскеннериң негелделери, сонуургалдары хүн-бүрү өзүп турар, олар марксисчи-ленинчи теорияны, ниити билиглерни шингээдип алырын күзеп турарлар, а бистиң комсомол комитеттеривистиң, эге организацияларывыстың ажылчорудулгазы ам-даа аңаа дүүшпейн турар. Отчёттарга комсомолдуң политиктиг чырыдыышкыны, культура-массалыг болгаш кижизидилгелиг ажылы дээн чижектиг чугула айтырыгларны кыры-биле эвес, эң ханы, бот-шүгүмчүлелчи айтыр, ында четпестерни, оларның үнүп турар чылдагааннарын болгаш оларны узуткаарының аргаларын ыяавыла илередир херек.

Комсомолдуң бүгү ажыл-чорудулгазы калбак демократияга үндезилетинген. Бодунуң организациязында бүгү эргелерни кадагалаан комсомолчу комитеттиң ажылында четпестерни шынгыы шүгүмчүлээр, комитеттиң чаа составынга дээре эштерни депшидер болгаш боду соңгуткан турар эргелиг. СЭКП райкомнарының, партия эге организацияларының сорулгазы болза, отчёттарга болгаш соңгулдаларга комсомолчулар бүрүн киржирин, идепкейлиг болурун база комсомолдуң демократиязы бичии-даа хажыварын чедип алыры, бо талазы-биле ВЛКСМ райкомнарынга, эге организацияларынга партийжи удуртулганы, практиктиг дузаны чедирери болур.

Комсомол эге организацияларының отчёт-соңгулдалыг хуралдары, ВЛКСМ райкомнарының, хооркомунуң конференциялары аныяктарның улуг политиктиг көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга эртер, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң хереэнге киржириниң практиктиг хемчеглерин айтыр ужурлуг. Хүлээп алдынган шиитпирлерни комсомол комитеттериниң доп-дораан боттандырарынга илерээн четпестерни болгаш частырыгларны эдеринге удуртулганы хандырары, практика кырынга оларны өөредири партия организацияларының соңгаарлатынмас хүлээлгези.

Комсомол организацияларынга отчёттар болгаш соңгулдалар ам үеде бистиң чуртувустуң мурнунда салдынган чугула сорулгаларны ажыл-херек кырынга күүседири-биле, амыдырал-биле ханы харылзашкан турар ужурлуг.

Украинаның нефтичилериниң күш-ажылчы чедишкини

КИЕВ. «Укрнефть» катыжыышкынының нефтичилери ноябрь 20-де чыл планын хуусаа бетинде күүсеткеннер. Эрткен чылдың бо үезибиле деннээрге нефть тывыжы 16,6 хуу улгаткан. Продукцияның бот-үнезин чиигеткениниң үлүүнден 5 миллион рубльдин пландан ажыр чыылдазын алган.

(СЭТА).

Областың колхозтар даргаларының чөвүлел хуралы

Бо чылдың ноябрь 23-те Кызыл хоорайга областың колхозтар даргаларының чөвүлел хуралы ажытынган. Хуралда колхоз даргаларындан ангыда МТС-тернiң директорлары болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары киржип турарлар. Хуралдың киржикчилери СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң болгаш СЭКП обкомунуң VIII-ки пленумунуң доктаалдарын күүседир талазы-биле областың колхозтарының сорулгаларының дугайында ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсекчи комитединiң даргазы эш А. М. Чимбаның илеткелин дыннаан.

Илеткел сөөлүнде санал-шүгүмчүлел эгелээн. Хуралдың ажылы үргүлчүлеп турар.

Лазарь Моисеевич КАГАНОВИЧ

Эш Лазарь Моисеевич КАГАНОВИЧИГЕ

Лениниң шынчы өөреникчизи болгаш Сталинның соратниги Силерни алдан хар харлаан хүйүнерни таварыштыр Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели Силерге изиг байыр чедирип тур.

Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиин шылгарангай организакчыларының болгаш тургузукчуларының бирээзи Силерниң алдар-хавыяанарны совет улус бедии-биле үнелеп турар.

Силер партия болгаш күрүне ажылының бүгү-ле албан-дужаалдарынга бодунарның бүгү-ле күштеринерни болгаш билиинерни ССРЭ-ге коммунизм тургузуушкунунуң херектеринге ёзулуг-ла бодунарда бар-ла күчү-шыдал-биле берип турар Силер.

Бистиң өннүүвүс болгаш эживис, бистиң эргим Лазарь Моисеевич, хөй-хөй чылдарда кадык чаагай чурттаарыңнарны болгаш бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң улустарының чаагай байдалынга, коммунизмниң чаагай байдалынга моон-даа ынай үре түннелдиг ажылдаарыңнарны бүгү чүректиң ханызындан Силерге күзеп тур бис.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди. **ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели.**

Эш Л. М. Каганозичини Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги орлакчызы эш Л. М. Кагановичиниң төрүттүнген хүнүнден бээр алдан хар харлаанын холбаштыр база Коммунистиг партияның болгаш совет улустуң мурнунга ооң шылгарангай алдар-хавыяазын барымдалааш, эш Лазарь Моисеевич **Кагановичини Ленин** ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль
1953 чылдың ноябрь 21.

„КИЕВ“ ДЕП ЭЛЕКТРИ СТАНЦИЯЗЫ

КИЕВ. Кино аппаратуралар заводу Тула, Курск болгаш Свердловск областарның көдээ черлеринче бичии хемчээлдиг «Киев» деп электри станцияларының бөлүүн чоруткан. 750 ватт күштүг шак ындыг электри станциязын чемоданга безин суп ап болур. Ооң деңзизи 60 килограмм. Ол бензин болгаш генератор-биле ажылдаар улуг эвес шимчедикчиден тургустунган. Станция болза, школаны азы Культура бажынын чыыдып болур, кино туружун азы радио белдирин ажылдадып болур.

Бүдүрүлге чери шак ындыг таарымчалыг агрегаттарны эрткен чылдың төнчүзүнде-ле көжер киёларга тускай кылып эгелээн. Ынчалза-даа олар улам-на калбаа-биле хереглетинип турар апарганнар. Хөй саныг чагыглар чурттуң бүгү-ле черлериндеи— полярниктерден, геологчу экспедицияларның, колхозтарның болгаш совхозтарның ажылдакчыларындан болгаш өске-даа черлерден кээп турар. Ылангыя «Киев» деп электри станциязын көдээ черлер улуу-биле хереглеп турар.

Заводтан шак ындыг бичии хемчээлдиг болгаш таарымчалыг электри станцияларының бүдүрүлгезин калбартып турар.

(СЭТА).

ССР Эвилелиниң Камгалал Министриниң ДУЖААЛЫ

№ 100

1953 чылдың ноябрь 22. **Москва хоорай.**

Эштер артиллеристер болгаш артиллерия үлетпүрүнүң ажылдакчылары!

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Бо хүн совет дайынчылар бистиң бүгү улузувус-биле кады Артиллерия хүнүн демдеглеп турар.

Артиллерия хүнүн таварыштыр силерниң амыр-мендиңерни айтырып, байыр чедирип база совет артиллерияның хөгжүлдезинге чаа-чаа чедишкиннерлиг болурунарны күзедим. Бистиң артиллеристеривистиң болгаш артиллерия үлетпүрүнүң бүгү ажылдакчыларының сорулгазы болза, совет артиллерияның дайынчы белен турар чоруун кызымаккай бединдери, артиллерияның техниказын болгаш чепсегленишкинин бурунгаар шимчедири, социалистиг күрүненің камгаланыкчы күчүзүн могаг чокка быжыглаары болур.

Артиллерия хүнүн демдеглээри-биле **дужаарым болза:**

Бо хүн, 1953 чылдың ноябрь 22-де, бистиң Төрээн чуртувустуң найсылалы—Москвага болгаш эвилелдешкен республикаларның найсылалдарынга—артиллерияның 20 удаа дааштаашкыннары-биле салюткылыр.

Совет артиллеристер болгаш артиллерия үлетпүрүнүң ажылдакчылары делгерезин!

Маадырлыг совет улус база ооң алдарлыг Армиязы болгаш Шериг-Далай Флоду делгерезин!

Совет Чазак делгерезин!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин!

ССР Эвилелиниң Камгалал Министри
Совет Эвилелиниң Маршалы Н. А. БУЛГАНИН.

БИСТИҢ ОБЛАСТА

Хүттүң чаа суурунда

Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» көдээ ажыл-агый артелиниң Хүтте мал фермазы ниитиниң малын өстүреринге эң таарымчалыг, тудугну калбартырынга-даа эптиг черде тургустунган. Артельдиң ол сүт-бараан фермазының төвү кыска уеде кончуг чараш чаа суур кылдыр калбарган: чурттталганың чаңгыс аай хевирлиг бажыңнары, бүдүрүлгениң тудуглары улам-на немежип турар.

Фермада радио станциязы, магазин, культураның өске-даа албан черлери ажылдап турар. Малчыннарның чагыткан солуннары, сеткүүлдери үзүктел чок кээп, партияның болгаш чазактың шиитпирлеринге база делегей байдалынга болгаш чурттуң иштики амыдыралынга холбашкан чүүлдерни малчыннарга таныштырарын агитаторлар калбартып турар.

Бижик билбес чорукту узуткаар, биче бижиктиглерни өөредир сорулга-биле тургустунган 19 кижилиг бөлгүмнү эш Ортун-оол эки башкылап турар. Ол ышкаш фермада «Малчын» деп хана солуну доктаамал үнүп, ында мурнакчы дуржулганы чырытпышаан, четпестерни чидиг шүгүмчүлеп тарар.

Сүт-бараан фермазында 56 малчыннар бар, оларның күш-ажылын шын организастаар талазы-биле эш В. Ширнина ак-сеткилдиин илередип, ниитиниң малын өстүрер, ооң продуктулуун бедидеринге чугула хемчеглерни ап турар. Мал чеми четчир белеткетинген, кышкы турлагларны чогуур өйүнде септээн болгаш чаа кажаалар немей тутунган.

Социалистиг чарыштың түннелинде

Хову ажылының үезин доозулганын барымдалааш, Шагаан-Арыг МТС механизаторларның социалистиг чарыжының түннелин үндүрген. Аңаа бирги черни Киров аттыг колхозка ажылдап турган эш Конёвтун трактор бригадазы эзлээн. Тракторнуң техниктиг ажаалгазынга эвээш шак үндүрүп турганындан сезон планын күүсетпишаан, 332 килограмм кывар чүүлду камнап алган. Тракторист эш Кара-оол бодукүн эжи-биле кады «АТЗ-НАТИ» деп трактор-биле сезон планын ийиден ажыг катап, эш Кенден бодунуң дузалакчызы-биле кады «ДТ-54» деп трактор-биле 1500 гектардан ажыгны аңдарган.

Ийиги черни Мичурин аттыг колхозта эш Волковтуң бригадазы эзлээн. Ол бригаданың трактор бүрүзү 500 ажыг гектарның аңдарылгазын чорутпушаан, 283 килограмм кывар чүүлду камнап ап турган.

Үшкү черни Ленин аттыг колхозта эш Доржунуң бригадазы эзлээн. Ол бригаданың тракторизи эш Дуганчап «АТЗ-НАТИ» деп трактор-биле сезон планын ийиден ажыг катап күүсеткен.

Колхозчу малчыннар

ХАНДАГАЙТЫ. **(Радио-биле).** «Коммунизмче орук» колхозтуң малчыннары Оолакай, Кечил-оол олар ниитиниң малын өстүреринiң хереэнге үр чылдарда ажылдап келген. Ак-сеткилдиг күш-ажыл талазы-биле оларның аттары чүгле бодунуң колхозунда эвес, Өвүр районнуң шупту колхозтарынга сураглыг апарган.

Малчын Кечил-оолдуң кадарган хою ам 370 ажыр өскен, ол бо чылын 2 кыштааның кажааларын боду септеп, ында 30 центнер өдекти, 50 центнер сигенни белеткеп алган. Оолакай оон база-ла тудак чок көргүзүглерлиг. Ооң 480 хоюнуң кышкы кажаалары чогуур өйүнде септетинген, ында 40 центнер өдекти, 60 центнер эки шынарлыг сигенни малчын боду белеткээн.

Колхозтуң дуржулгалыг малчыннары амгы үеде кыштагларында көже бергеннер, одарны чөп ажыглаар, бар мал чемин камныг чарыгдаар талазы-биле ажылчы планнарлыг. Олар зооветеринария ажылдакчылары-биле үргүлчү харылзажып, бот-өөредилгелерни чорудуп турар.

Школаның өөредилгези эгелээн

Областың колхозтарынга удуртур кадрлар белеткээриниң көдээ ажылагый школазы 1953—54 өөредилге чылынче эгелеп кирипкен. Ортумак школаның дыннакчылары чайгы дыштанылгазын боттарының төрээн колхозтарынга барып эртиргеннер.

Школаның чаа өөредилге чылының баштайгы хүннериниң кичээлдери СЭКП Төп Комитединiң сентябрь Пленумунуң төөгүлүг доктаалын ханы таныжып эгелээн. Дыннакчыларның билиг шингээдип алырынга чүткүлү бедээн. Сүт-Хөл районда Жданов аттыг колхозтан келген Бавукпан, Эрзин районда «Сталинчы орук» колхозтан келген Бадарчы ышкаш бүгү эртемнерге эки өөренип турарлар школада хөй,

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

РАЙОНДА ПАРТИЯ ӨӨРЕДИЛГЕЗИ

Коммунистерни болгаш партия кежигүнү эвестерни марксизм-ленинизмниң теориязы-биле чепсеглээринге СЭКП Төп Комитеди улуг кичээнгейни салып турар. Сүт-Хөл районнуң партия организациязы коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң марксисчи өөредилгезин район иштинге эвилелдээр талазы-биле чамдык организастыг хемчеглерни ап чорутканының түңнелинде партия чырыдыышкынының системазында чаа өөредилге чылы эгелээн.

Өөредилге чылы эгелээрниң мурнунда районда партияның кежээки школазының, политшколаларының болгаш бөлгүмнерниң пропагандистер-биле четчелээшкини чорутунган, оларның семинары эрткен, партия хуралдарынга ол айтырыгны чугаалажып көрген турган.

Партия чырыдыышкынының системазында чаа өөредилге чылынга белеткелдиг эгелээн чорук баштайгы хүннерден эгелээш-ле көскү түннелдерни берип турар. Политшколаларга болгаш бөлгүмнерге өөредилгениң организастыг болгаш идейполитиктиг деңнели бедик болуп турар. Районнуң сан килдизинде, Киров аттыг, Сталин аттыг колхозтарда партия төөгүзүнүң допчу курзун өөренириниң кол хевириниң бөлгүмнери, ында пропагандистер эштер Лопсан, Биче-оол олар кичээлдерни чедиишкинниг эрттирип турарлар.

Районнуң политшколаларында болгаш кружоктарында дыңнакчылар Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының бежен чыл оюнуң дугайында материалдарны, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң V сессиязынга эш Г. М. Маленковтуң чугаазын, ол съездиниң материалдарын, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунга «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» эш Н. С. Хрущёвтуң илеткелин өөренип турар болгаш чамдык черлерде политшколалар, бөлгүмнер ол темаларны кичээлдеп эрткеннер.

СЭКП райкомунуң чанында партияның кежээки школазы база эки ажылдап турар. Ында пропагандист, СЭКП райкомнуң секретары эш Кюрю партия, совет тургузугнуң дугайында болгунуң беседаларын бедик деңнелге эрттирип, дыңнакчыларга ажыктыг сүмелерни берип турар. Ол ышкаш ында бедиткен хевириниң бөлгүмүнде пропагандист, СЭКП райкомунуң секретары эш Лихтин база кичээлдерни бедик деңнелге эрттирип турар.

Партия райкому октябрь айның төнчүзүнде партия чырыдыышкынының системазында өөредилгениң чоруп турарының дугайында хыналданы чоруткан. Ол хыналданың үезинде пропагандистер ажылының четпестерин билип ап, арга-мергежилин чаа үүлдер-биле немеп алганнар.

Ындыг болза-даа партия чырыдыышкынының системазында өөредилгеде улуг четпестер ам-даа бар. Өөредилге чылы эгелээнинден бээр пропагандистерниң семинарын эрттирбээни канчап-даа таарышпас. Оон уламындан чамдык черлерде өөредилге куду деңнел-биле чоруп турар. Чижээлээргe, партия райкомунуң чанында партия төөгүзүнүң допчу курзун өөренириниң бирги чылдың бөлгүмү (порпагандист эш Турчанинов) өөредилге чылы эгелээнден бээр үүгле ийи катап кичээл эрттирген болгаш кичээлдерге 25 дыңнакчыларның үүгле чартык четпес кезии киржип тургулаан. Ол ышкаш «Сталинчы орук» колхозта кол хевирниң бирги чылдың бөлгүмү (пропагандист эш Хуна), Сталин аттыг колхозта политшкола (пропагандистери эштер Сергей биле Сүүр-оол) кичээлдерни үзүктелиишкинниг эрттирип турарлар.

Чамдык район организациялары кичээл болур хүннерде өске хуралдар чыылдырар чорук база бар. Чижээ, ноябрь 5-те район Совединиң сессиязы болган, ынчангаш ол хүннүң кичээли үзүлген. Оон ынай чамдык пропагандистер кичээл хүннеринде орнунга дузалакчы пропагандист артырып кагбайн, көдээже командировкалап чорупканындан база чамдык кичээлдер үстүп турган. Эштер Найдың биле Соловьёв оларның эрттирер кичээлдери ындыг байдал-биле үстүп турган. Ол чижектиг үүлдер эвээш эвес.

Ам сорулга болза, партия чырыдыышкынының системазында өөредилгениң чамдык чедиишкиннерин улам быжыглаары болгаш илерээн четпестерни доп-дораан узуткаары болуп турар.

Х. БОРБАЙ-ООЛ.

Өөредилгени багай удуртуп турар

Кызыл районнуң «Х улуг хурал» колхозта партия чырыдыышкынының талазы-биле өөредилге чылының эгезинде политшколалар болгаш бөлгүмнер чеди кезек черге организастатынган. Бо аразында оларның өөредилгези дыка сула чорутунуп келген. Хаая кичээлдер болгулап турза-даа, оларның идейлиг деңнели куду.

Тыва дылда өөренип турар политшколаның дыңнакчылары 19 кижи, ынчалза-даа болуп эрткилээн кичээлдерге оларның хөй кезии келгеннер. Өөредилгениң баштайгы кичээлинге үүгле 5 кижи олурушкан, оон өске дыңнакчылар 14 кижи шупту барык-ла чөптүг чылдагаан чокка кичээлге келбээн. Политшколаның ийиги кичээли шуут үзүлген, үшкү кичээлге база-ла үүгле 5 кижи келген. Сөөлгү үеге чедир-ле дыңнакчыларның хөй кезии өөредилгеге келбейн, кичээлдер үстүп турар. Пропагандист эш Айай-оол өөредилгезинге белеткел кылбас, харын чамдык үелерде кичээлге эзирик келир үүл бар.

Школа башкызы, пропагандист эш Абрамованың удуртканы политшкола бодунуң өөредилгезин чогуур негелдезинге чедир чорутпайн турар. Ол политшколада дыңнакчылар 13 кижи бар, ындыг болза-даа, дыңнакчыларның 60—70 хуузу кичээлдерге келбейн турган, ылаңгыы колхоз даргазы коммунист эш Филимонов, база коммунист эш Маклаков олар эзээн хөй кичээлдерни үскен.

Колхозта комсомол эге организациязы өөредилге дугайында чогуур сагыш салбайн турар. Комсомолдун эге политшколазында 18 кижи өөренири-биле кирген, ындыг болза-даа, кичээлдер үстүр, дыңнакчыларның хөй кезии өөредилгеге келбес чоруктар бар. Өөредилгени организастыг чорудар, оон идейлиг деңнелин бедидер дугайында пропагандист эш Түмен-оол озал-чадгаа ажылдап турар. Комсомолчуларны, аныяктарны доктаамал өөредилгеже организастаарының улуу, харын комсомол эге организациязының секретары эш Оюран боду безин өөренмейн турар.

Бижик өөредилгезиниң бөлгүмнери тургустунганындан бээр база-ла ажылдавайн келген.

Политшколаларның болгаш бөлгүмнериниң өөредилгезинин хүннеринде янзы-бүрү хуралдар болгулаар таварылгалар бар, оон ужурунда өөредилге хүннеринде кичээлдер болбайн базар чоруктар база бар.

Политшколаларның бөлгүмнериниң дыңнакчыларының өөренир чоруунга таарымчалыг байдалды тургузар, өөренир бажың чылыг, чырык болур, керосин-биле хандыртынар, дыңнакчыларга хереглетинер саазын, карандаш, өөредилгениң бүгүле кол чугула материалдары оларга хандыртынган турарын партия эге организациязы чедип алыр ужурлуг.

С. СЕМИС-ООЛ.

Кызылдың алгы заводунуң ажылчыны эш Е. Мавлеханова будурулгенниң мурнакчызы болуп турар. Ол ажыл нормазын 210 хуу чедир күүседип турар.

Чурукта: эш Мавлехананың алгыларны херип турары.

Чуруу **С. Феоктистовтуу.**

Дуржулгалыг садыгжы

Чөөн-Хемчик районнуң Хайракан сумузунда майгын эргелекчизи эш Канарцев Василий Михайлович ажылдап келгенден бээр хереглекчилериниң идегелин чаалап алган. Ол хереглекчилерниң чагын культурлуу-биле хандырып турар болгаш чонга эптиг-ээлдек. Хереглекчилериниң негелдезин өөренип көрүп, чугула хереглелдиң бараанарын үзүктел чок сөөртүп ап, чоннуң негелдезин хандырып турар.

Бараан саарылгазын ай санында ажыр күүседип, 9 айларның планын 117 хуу күүседкен. Эш Канарцев совет садыг дугайында чазактың доктаалын күүседир дээш бодунуң бүгү күжүн салып ажылдап турар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

—⊙—

Ажылынга мергежип турар

Өвүр районда «Совет Тыванын беш чылы» колхозтуң эге школазында хлеб быжырыкчызы Шалык Маадырооловна Анайбан ол ажылында ам үш чылдарда улаштыр ажылдап келген. Ол чугле планың хлебин эки шынарга быжырып турар эвес, харын колхозчу хереженнерни ол ажылга база өөредип турар.

Ш. М. Анайбан чугле хлеб быжырарынга эвес, өске-даа нарын чемнерни белеткээринге база мастер болган. Ажылынга ак-сеткилдиг эш Анайбаанның дуржулгазын калбартыры чугула.

М. МИРЧИН.

РАЙОННАР СОЛУННАРЫНДАН

Малдың уксаалыын экижидеринге

Бии-Хем районнуң колхозтары бо чылын мал чеми белеткээриниң планын 104,6 хуу күүсеткен, концентраттыг чемнер четчир, а малдың кышкы кажаа турлаглары база-ла таарымчалыг хандыртынган. СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалында малдың бедик продуктулуг болурун онзалап айыткан.

Районнуң колхозтары 1950 чылда 96 каракуль кошкарларны, 21 симменталь бугаларны, эр болгаш кыс 26 улуг ак уксааның хаваннарын, дон база буденновчу уксаалыг 6, орлов болгаш орустуң челер уксаалыг 4 аскыларны садып алган. Чурттуң шилитинген малы-биле хайнактадылга багай эвес түннелдерлиг болуп турары сөөлгү чылларның практиказындан көзүлген.

«Кызыл тараачын» колхозта бызааның деңзизи хонук бүрүзүнде килограмм ажыр немежип турар. «Ява» деп бызааның деңзизи 8 ай болганда 265 килограмм четкен турган. Ол колхозтуң эки азыралга тургускан 18 инектери хүнде 200—250 литр, а «Красуля» деп инек 35 литр сүт берип турда, сула кадаттың одарынга 60 инектер үүгле 300—350 литр сүт берип турган. Малдың эки уксаалыы, бедик продуктулуу дээш демисел районнуң кайы-даа колхозтарында улам күштелип турар.

«Сталинчы».

Механизаторларның ажыл-ишчизи

Сарыг-Сеп МТС-тиң механизаторлары келир чылдың тарылгазынга чедиишкинниг белеткенип турар.

Бүдүрүлгеде ажылдың графиги тургустунган, коллективте калбарган социалистиг чарыш механизаторларны бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажылче улам сорук киирип турар. Ноябрь 10-га чедир 42 сеялкалар, 3 тракторлар, 2 комбайннар септетинип дужаатынган, элээн хөй кожулда херекселдери кылдынган.

Моторист Дорофеев, токарь Блинов олар эзлчег онаалдаларын үргүлчү үш дапкыр, а чазаныкчы Горелов, слесарь Сухов олар хүн нормазын доктаамал 200 хуу күүседип турар. Ол ышкаш башкарыкчы Матвеев «С—80» маркалыг тракторнуң үүрмек кезектерин кылырынга мергежилин бедиткен. Күш-ажылга шак ындыг мурнакчыларны коллективтен хөйнү демдеглеп болур.

Конституция хүнү — декабрьның 5-ке уткуштур коллектив улам бедиткен хүлээлгелерни алган, оон күүселдези дээш ында парторганизация, ылаңгыы МТС-тиң директору эш Пащенко удуртулганы багай эвес хандырып турар.

«Колхозчу».

Колхозта агро-зоотехниктиг курстар

Социалистиг көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың шиитпирлерин эрестиг боттандырарынга колхозчу бүрүзү агро-зоотехниямның бети дээрге-ле бөдүүн билиглерин шингээдип алыры онза негелделиг. Ол сорулга-биле Тес-Хем районда Сталин аттыг колхозтуң баштаар чери ноябрь 5-те 2 курс организастап тургускан.

Агротехника курзунда хову бригадазының бригадирлери, учётчиктер, ховунуң дуржулгалыг ажылдакчылары шупту 15 кижи өөренип эгелээн. Курсту ол колхозка доктаамал ажылдаары-биле барган агроном эш Баринов башкылап турар. Ынчаарга мал фермаларының эргелекчилери болгаш малчыннарындан тургустунган 14 дыңнакчыларлыг зоотехния курзун колхозтуң дуржулгалыг зоотехниги эш Бавуу өөредип турар.

Курстарның баштайгы кичээлдери СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын колхозтуң амыдыралынга холбаштыр таныжып эгелээн. Курстарның өөренир черлерин карандаш, чырыткы, өске-даа үүлдерни колхоз баштаар чери таарымчалыг хандырып турар. Колхозчулар ында улуг сонуургал-биле өөренип турар.

«Бурунгаар».

Райпонуң хүндүлел самбыразында

Совет садыгның культуразы, оон ажылдакчызының чон мурнунга бараан болур хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседиринге мурнакчылар Танды райпозунуң шугумунда хөй. Маная райпо бараан саарылгазының он айлар планын 110 хуу, ниитинин чемненилге саарылгазын 102 хуу күүсеткени база-ла факт болур.

Татьяна Благодатская райпонуң шугумунда үр уеден бээр ажылдап келген. Бай-Хаак сумузунда ажылдап ажыгай үүлдери садар магазинни организастап ажыдарынга оон киржилгези улуг болган. Эш Благодатская ол магазиниң эргелекчизинге томуйлатыргаш, октябрь база ноябрь айларның планын он беш хонук бурунгаар 125 хуу күүсеткен.

Райпонуң хүндүлел самбыразында демдеглетиинген мурнакчыларның аразында эштер Т. Благодатская, Л. Елизарьева оларның аттары көскү черни ээлеп турар.

«Коммунист».

Чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузаал

Көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузар дээш чорудуп турар демисел болза, коммунистиг тургузуушкуннуң эн чугула сорулгаларының бирээзи болур. Коммунизм дээрге, бодунуң тугунга «Кижи бүрүзүнден шыдаарын барымдаалап, кижи бүрүзүнге хереглээрин барымдаалап» деп чурумну бижээн турар шак ындыг ниитилел тургузуу болур деп марксизм-ленинизм өөредип турар. Ол чурумну херек кырынга боттандырар төлээде, үлетпүрге болгаш көдээ ажыл-агыйга бүдүрүкчү күштериниң улам ыңайгы күчүлүг көдүрлүүшкүнүн чедип алыр база улустуң хереглел үүлдериниң, оон иштинде тараа, эт, сүт, чигир, пөс, идик болгаш өскедаа ол ышкаш үүлдерниң элбекшилин хандырар херек.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак хереглелдиң үүлдериниң талазы-биле чоннуң үргүлчү өзүп турар негелдезин максимальдыг хандырар дээш бүгү күжениишкинин салып турар. Үлетпүрү, көдээ ажыл-агыйны болгаш культураны улам ынай хөгжүдер талазы-биле партияның болгаш чазактың хемчеглери ол сорулгаже угланган.

Социалистиг экономиканың үндезининиң үндезини болза, аар индустрия болур. Чуртту индустриализастаар талазы-биле партияның чоруткан канчаар-даа аажок улуг ажылының түңнелинде бис ам техника талазы-биле аар индустриалыг болган бис. Сөөлгү 28 чылдарның дургузунда бүдүрүлгениң чепсек-хереклелдерин бүдүрери бистиң чуртувуска 55 катап хире өскенин чугаалаарга-ла четчир. Партия аар үлетпүрү моон-даа соңгаар бүгү хемчеглер-биле хөгжүдер, үүгe дээрге, ол чокка чиик үлетпүрүнүн үзүктел чок өзүлдезин, көдээ ажыл-агыйның бүдүрүкчү күштериниң өзүлдезин хандырып, чуртуң камгаланыр аргалаын быжыдып болбас.

Аар үлетпүрүнүң шапкын хөгжүлдези-биле кады улустуң хереглелдериниң үүлдерин бүдүрери чуртка база өскен. Сөөлгү 28 чылдарның дургузунда улустуң хереглел үүлдерин бүдүрериниң талазы-биле өзүлдезиниң шак ындыг темпилерин делегейде чаңгыс-даа чурт ам-даа билбес. Ындыг турбуже, ол бүдүрүлгениң чедип алдынган хемчээли бисти хандырып шыдавайн турар, үүгe дээрге, улустуң доктаамал өзүп турар хереглелдериниң ол ам-даа хожудап турар.

Ам аар үлетпүрүнүң хөгжүлдезинде чедип алдынган чедиишкиннерниң суурунга үндезилээш, улустуң хереглелдериниң үүлдерин бүдүрер, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүн элээн дүрген хөгжүдерин хандырар херекти шыңгыы эргилдирер болгаш эргилдирип шыдаар-даа ужурлуг бис. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязынга эш Г. М. Маленковтуң чугаалааны болза, соңгаарладып болбас сорулга чүдел дизе, аъш-чем болгаш үлетпүр бараанны-биле чоннуң хандыртынган турар чоруун ийи-үш чылдарның дургузунда дыка бедидери болур. Ол сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээр төлээде, хамыктың мурнунда чонну аъш-чем-биле, а чиик үлетпүрүү—чиг-эт-биле хандырып турар, көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы хөгжүлдезиниң болгаш көдүрлүүшкүнүнүң дугайында сагыш салыр ужурлуг бис.

СЭКП ТК-ның бир дугаар секретары эш Н. С. Хрущёвтуң илеткелиниң талазы-биле СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң «ССРЭ-нин көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» үндүрген доктаалы — көдээ ажыл-агыйны улам көдүреринге, чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузарынга канчаар-даа аажок төөгүлүг ужур-дузалыг болуп турар. Социалистиг чер ажылының болгаш мал ажылының чаа күчүлүг көдүрлүүшкүнү дээш, бүгү колхозтарны, МТС-терни болгаш совхозтарны улам быжыдар болгаш чечектелдирер дээш демиселдиң делгеренгей программазы ол доктаалда бердинген.

Социалистиг көдээ ажыл-агый бодунуң хөгжүлдезинге улуг-улуг чедиишкиннерни чедип алган деп үүве билдингир. Көдээ ажыл-агыйның эн чугула элээн продуктуларының бүдүрүлгези чыл келген тудум-на көвүдеп, оон бараанныг чоруу өзүп турар. Чижээ, 1926—27 чылдардан 1952—1953 чылдарга чедир көдээ ажыл-агыйның бараанныг продукциязы тараа талазы-биле 10,3 миллион тоннадан 40,4 миллион тоннага чедир өскен. 1952 чылда чиг-хөвеңни 3 миллион 770 мың тоннаны, азы 1940 чылдыындан 1,7 катап ажыгны, чигир свёклазын 22 тоннаны азы 1940 чылдыындан барык 30 хуу ажыгны белеткээн. Эрткен чылда күрүнениң эт белеткелдери 3 миллион тонна, азы 1940 чылдыындан барык бүдүн чартык катап ажыг болган, а сүт белеткели—10 миллион тонна, азы 1940 чылдыындан барык-ла 1,6 катап ажыг болган.

Көдээ ажыл-агыйның продуктулуунуң болгаш бараанныг чоруунуң өзүлдези чоннуң аъш-чем талазы-биле өзүп турар хереглелдерин чыл келген тудум-на долузу-биле хандырар арганы социалистиг күрүнеге берип турар. Ынчалза-даа көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлгезин хөгжүдериниң амгы темпилерин четчир деп санап болбас. Ол темпилер чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин дүрген тургузарының сорулгазын ам-даа харыылап шыдавайн турар болгаш көдээ ажыл-агыйның өскен техниктиг чепсегленнишкининге база колхоз тургузуунда салдынган орулгаларга дүүшпейн турар. Оон туржук көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң темпилери үлетпүрүнүң хөгжүлдезиниң болгаш чоннуң аъш-чем талазы-биле хереглелдериниң өзүлдезиниң темпилериндeн илезибиле хожудап турар. 1940 чылдан 1952 чылга чедир үлетпүр продукциязы 2,3 катап көвүдээн, а көдээ ажыл-агыйның ниити продукциязы (денешитирер өртектер-биле) үүгле 10 хуу өскен фактылар ол дугайын тодаргайы-биле чугаалап турар.

Ынчангаш улус ажыл-агыйының ийи шиитпирлиг адырларының — үлетпүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң темпилериндe шыңгыы дүүшпес чорук тургустунган. Ол чергелиг дүүшпес чорукту болдурбас ужурлуун бодунга тода билип алыр төлээде, совет ниитилелдиң амыдыралынга болган болгаш болуру ам-даа үргүлчүлеп турар өскерлиишкиннерни өөренип көөр херек. Бистиң чуртувуста хоорайлар болгаш үлетпүр төптери дүрген өзүп турар. Хоорай чонунуң саны 1926 чылдан үш ажыг катап көвүдээн. А ол үүг дээни ол ынчаш? Ол дээрге көдээ ажыл-агый продуктуларынга негелде база өскен дээни ол-дур.

Оон ынай, Хоорайның база ол ышкаш көдээниң чонунуң материалдыг чаагай байдалы үзүктелиишкин чокка өзүп, ажылчыннарны, албан хаакчыттарны боттуг ажыл төлевири, колхозчуларны орулгалары көвүдеп турар, а ындыг болганда бүгү ажылчы чоннарны садып алыкчы аргалыы база улгадып турар. Ол бодунуң эзлчээнде көдээ ажыл-агый продуктуларынга негелдени дүрген улгатырарынга база чедирип турар.

Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезиниң темпилериниң четпези ажылчы чоннарның материалдыг чаагай байдалын улам бедидериниң база чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң дүрген көдүрлүүшкүнүнүң оруунга ам шыңгыы моондактыг чорук апарган. Көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң амгы байдалын хевээр артырар чорук улам улуг күштүг салдарны чедирери магат чок, үүгe дээрге, үлетпүр улам дүргени-биле бурунгаарлаар, хоорайның чону көвүдээр, чоннуң садып алыкчы аргалыы бедиир, а көдээ ажыл-агый продуктуларының талазы-биле негелде өзер апаар. Оортан соңгаарладып болбас сорулга—көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң темпилерин аная салып турар негелделериниң деңнелинге чедир көдүрери—көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлгезин шыңгыы көвүдедири болур.

Коммунизмни тургуспушаан, бис аъш-чем продуктуларының хереглелдериниң кадык кижиниң бүгү талалыг хөгжүлдезинге негетинип турар аъш-чемниң эртем ёзузу-биле үндезилетинген нормаларынга дүгжүп турар шак ындыг деңнелин чедип алыр ужурлуг бис. Бо талазыбиле хөй үүлдерни кылып апкан бис. Эрги хаанныг Россия чурттакчы чоннуң кижи бүрүзүнге хереглелдиң онаажыр деңнелиниң талазы-биле база бир эн сөөлгү черинге туруп турган. Ам байдал өскерилген. Хереглелдиң ортумак деңнели колорий талазы-биле бисте хемчээл чок бедээн. Ынчалза-даа хереглелдиң структуразы ам-даа шыңгыы экижидилгени негеп турар. Аъш-чемнин эт, саржаг, сүт, дагаа чуургазы, ногаа, фрукту болгаш өске-даа ол чергелиг ындыг продуктулар-биле чоннуң хандыртынган чоруун улуу-биле бедидер дугайында чугаа чоруп турар. Ындыг болганда чоннуң бо үнелиг продуктулар талазы-биле негелделерин долузу-биле хандырып шыдаар болгаш хандырар-даа хүлээлгелиг бис.

Чонга аъш-чемниң, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүг чиг-эттиң элбекшилин тургузар сорулгаларны шиитпирлээриниң эргежок чугулазының талазы-биле үр хуусаа негетинер деп бодатынар чадавас. Шынында көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузар сорулганы эн кыска хуусаада, а ынчаарга эн чугула продуктуларның элбекшилин ийи-үш чылдарда шиитпирлеп болур. Колхозтарның, МТС-терниң болгаш совхозтарның бар турар кызыгаар чок аргаларын көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин калбартырын ажылаар, чер ажылының болгаш мал ажылының продуктулуун экижидер, мурнакчы дуржулганы болгаш эртемниң чедиишкиннерин калбаа-биле нептередир херек.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунга кылган илеткелинге эш Хрущёв чоннуң аъш-чем продуктулар талазы-биле хереглелдерин долузу-биле хандырар төлээде, черниң үүс гектар бүрүзүнден көдээ ажыл-агый продукциязын чежени алыр ужурлугул деп үүвениң сан чурагайларын көргүскен. Чоннуң сүт болгаш сүт продуктулар талазы-биле негелделерин долузу-биле хандырар төлээде, чуртта бар турар бүгү тарылга черлериниң, шынааларның болгаш одарларның 100 гектар бүрүзүнден 260 центнер сүттү ол сан чурагайлар ёзугаар алыры эргежок чугула тур. Шак ол хире санныг сүттү алыр төлээде, тарыыр черниң, шынааларның болгаш одарларның 100 гектар бүрүзүнге ортумаа-биле чылда 2500—2600 килограмм сүттү саап алыр 10-дан эвээш эвес инектиг болур херек. Чоннуң эт болгаш эт продуктуларының талазы-

БАШКЫНЫН СҮМЕЗИ

Ургларның бажың кижизидилгезинге ада-иелериң ролюн бедидер

Өөредилге—күш-ажылдың эң чугула школазы. «Кижиге хоянзыг амыдыралдың чаңчылы, амыдыралда бүгү хай-бачыттан дора. Ынчангаш ургларны бичезинден ажылга чаңчыктырып өөредири дээди чергениң чугула херээ болур»—деп оруштуң улуг чогаалчызы Л. Н. Толстой бижээн.

Өөредилге—нарын ажыл. Аңаа башкының күш-ажылы-биле чергелештир, школачы бүрүзүнүң хүнбүрү хуваалдалыг, шыдамыккай күш-ажылы база улуг рольдуг болур.

Чүге чамдык өөреникчилер улуг күзел болгаш ынакшыл-биле кызымак өөренирил, а чамдыктары чүге харыысалга чок болгаш кичээлге орта олурбазыл—деп айтырыгга башкылар бистер, бистиң өөреникчилеривистиң чамдык ада-иелери болганчок-ла таваржып турар бис. Ону харыылаары беле: хамык үжүр, чажыдан тура шын кижизидилгени бээринде. Шынында практиктиг амыдыралга ону шынзыктырары берге болуп турар.

Кажан школачының өөредилгезинге болгаш чурумунга шынгыы четпестериң чамдык фактылары илеретинип келирге, ол айтырыгның шиитпирлелинге башкылар болгаш ада-иелер дүвүреп эгелээрлер. Ынчаарга ындыг шынгыы хевириң багай чаңчылдары өөреникчиге чүгле ынчан тыптып келгени ол эвес, ол багай чаңчыл ооң мурнундан бээрле билдиртпейн тывылганын башкылар болгаш ада-иелер эскербейн барган туруп болур.

Өөредилге чылының баштайгы айы эртип чорда, бирги-классчыларның иштинден чамдык, өөредилгезинге хөөнү чокталыр, чалгааараар, кичээнгей чок, могатыныычал ургулар тыптып келирин практика көргүзүп турар.

Ындыг ургларның ада-иелери баштайгы үеден эгелеп, оларның ол багай талаларын янзы-бүрү аргаларны хереглеп туруп, дүрген эдериниң улуу, харын оларны деткииринин шын эвес оруунче кирип, өөредилге-кижизидилгеге дөгүмнүг эвес чаңчылдарны берип турары хаая эвес.

Мооң чижээнге Кызылдың № 5 школазында бирги класстың өөреникчизи Галяның иези эш Ломакинаны хаамаарыштырза чогуур. Бо өөредилге чылында эш Ломакина бодунуң чеди харлыг уруу Галяны школага өредири-биле эккеп киирген. Галяның өөредилгеге чүткүлү, кичээлге эрткен үүлдерни дүрген шингээдип аптары, ооң эки өөреникчи болуп шыдаарын баштай херечилеп турган. Ынчалзажок, ооң иези уруунга шын эвес кээргелди илереткен: Галя кичээлден озалдааш, школадан дедир келирге, иези кичээл үзериниң хоралыын аңаа билиндирип сургаарының улуу, чаңгыс-даа сөс сөглевейн бажыңына аңаа-ла олуртуп хүнээн. Иезиниң иегелде чок, чымчак байдалының ужурундан Галя ай иштинде 20 ажыг кичээлди үзүп, өөрүнден дыка хожудааш, өөредилгезинге дораан-на сулараап эгелээн.

Ол кичээл хүнү эрттирген санында-ла мен ооң бажыңына барып, иези-биле беседа кылыр ужурга таваржып турган мен. Беседага «амдаа чүве билбес, чаш уруг-дур ийин, хей-ле школага киирген-дир мен»—деп ооң иези ажынар хөөн-биле харыылаар турган.

Шынында, өөреникчи ургның өөредилге-кижизидилгезинге дөгүмнүг саңлдарны чедирер, ооң четпестерин эдер дээш оралдашпас, харын аңаа болчур сагыштыг ада-иениң шак ындыг шын эвес хамаарыгдазы ургның медерелдиг өзүлдезинге шаптыкты ужураштырар дээрзин үстүнде чижек чугаалап турар.

Өөреникчи кичээлге багай белеткелдиг келгеш, азы күүсетсе чогуур онаалдазын уттупкаш, багай демдекти алыры хаая эвес. Апкан багай демдээнге хомудап, бодунуң чедиишкин чогунга шугулдап турарын чамдык ада-иелер биле тура, «мунгарава уруум, хей чүве-дир, чыл узун болгай, чаягаар өөрени бээр сен» дээн ышкаш, бүзүрелдиг эвес сөстер-биле эргеледи аарак сургаар үүл бар. Ындыг байдал-биле багай демдек алганына кады «хомудажырынын» орнунга чемелей аарак, онаалдазын катап шын, эде кылдыртыр талазы-биле аңаа негелдени кылбайн, анаа-ла ынчаар эрттирип туруп бээри, кончуг хоралыг.

Ындыг чорук ада-иелерге баштайгы удаазында шоолуг эвес кылдыр сагындырар болзажок, өөреникчиге үен-таянның, ажылга күзениишкин чок чаңчылдың болгаш кызымак эвес чоруктарның тыптыр үндезин чылдагааннары оортан эгелээрин ада-ие бүрүзү черле ыяк билзе чогуур.

Ада-иениң талазындан ургга шын эвес кээргелин илередип, шуутла ооң орнунга боттары ажылдаар, эмин эртир чассыдар болгаш амдажылгалыг бак чаңчылдарны деткиир чорук, кандыг-даа эки түннелге чедирбес болгаш ону совет педагогика эртеми буруу шаап турар.

Чамдык ада-иелер ургларының өөредилгезинге ажыктыг дузаны чедирип, боттарының хуузунда үлегери-биле оларны шын кижизидип, оларга номнарны номчуттуруп, шаа-биле эки дузалажып турар чижектер хөй. Ынчалзажок, чамдыктары эмин эртир чаш уруглаштыр көөр, аңаа номну боттары номчуп бээр, номнуң бижиин шуут шээжилетиреринн оралдажыр болгулаар. Ындыг дузаның ажыы эвээш.

Ургну бичезинден күш-ажылга шын чаңчыктырары, өөредилгээ ынакшылын хайныктырары, чаасканн ажылдап билиринге өөредири, бергелерге торулбайн, оларны дидими-биле ажып эртеринге кижизидери мырынай өске түңнелди көргүзери тодаргай. Бо бүгү негелдерни шын барымдаалап турар өгбүлелер база эвээш эвес.

Мооң чижээнге үстүнде бижитинген Галя Ломакина биле чангыс класста өөренип турар Люда Даможакованың өг-бүлезин киирип болур. Люданың адазы болгаш кырган-авазы база кырган ачазы бар. А төрээн иези ол үш харлыг турда өлген. Ынчалзажок, Люданы ооң кырган ада-иелери школага өөредиринге баш удур сагыш салып, эки белеткеэн номнуңтар, нурунтар, кылдыр өөредип, күш-ажылга база чаңчыктырып кижизиткеннер. Шынаала Люда багай эвес өөреникчи болгаш бажыңга онаалдазын шевергип күүседип, бажыңга кырган авазының эң чоок дузалакчызы.

Ол болза, Люданы азыраан кижилер ол келир үеде ёзулуг эртем-билиглиг кижи болзун дээш ооң кижизидилгезинче кичээнгейни доктаамал салып, ону бичезинден тура күш-ажылга шын чаңчыктырып келгенин херечилеп турар. Ындыг чөн кижизидилгениң түннели моон соңгаар Люданың чедиишкинниг өөредилгезиниң магадылалын берген.

Ада-иениң талазындан ургларга шак мынчаар сагыш салыышкынны тургузары оларның чедиишкинниг өөрениринге үнелиг дөгүмнү хандырар. Ургнуң шын өзүлдезинге негелдени тургузарда, чүгле ооң өөредилгезинге эвес, а ооң чурттарга байдалдары бүгү талалыг, солун болган турары чугула. Ылангыя физиктиг, эстетиктиг кижизидилге ооң өөредилгезинге улуг ужур-дузалыг.

Мынчангаш ада-иелериң сорулгазы—школаның башкылары-биле харылзааны быжыг тудуп, оортан чогуур сүмени ап, оларын-биле чөпшээрежилгеге тургаш өөреникчи ургларга таарымчалыг кижизидилгени бээри, хүн режимин олар канчаар сагып турарын хынаары, бажың онаалдазының күүселдезинге контрольду боттандырары шынгыызымаар оларга негелдени шынгыырадыры болур. Школа биле өг-бүле тудуш харылзаалыг дем катыжыышкынныг ажылдаан турда, ам өөредилгениң шынары бедик үре түннелдиг болур ужурлуг дээрзин ада-иелериң талазындан утпаза чогуур.

Е. ЛУБОШНИКОВА,
Кызылдың № 5 эге школазының эргелекчизи.

„ҮТКА 25 чыл ою“ совхозта

Өөренип чоруп турарлар

Чаа техниканы билир мергежилдиг четчир санныг механизатор кадрларны белеткээринге үндезилээш, «ҮТКА 25 чыл ою» совхозтуң дирекция чери бир чыл хуусаалыг Кызылдың механизация училищезинге «ДТ—54» деп тракторларны башкарып билиринге өөредир дээш С. Крюковту, Л. Клименкону, электромеханика эш П. Ильин оларны чоруткан. Ол ышкаш Красноярск крайже эштер П. Орешковту, Ховалыг Седенни, Константин Биченни өөредип чоруткан.

Мал өстүрер планын күүсеткен

Совхоз бо чылын мал өстүрер планын багай эвес күүседип турар. Совхоз хой өстүрериниң планын 111,2 хуу күүседип, ооң иштинде кыс хойну—142,4 хуу, мыйыстыг бода саар инекти—100 хуу, чылгыны—110,8 хуу, ооң иштинде белерни—122,0 хуу, хаванны—192 хуу, ооң иштинде кыс хаваннарны—110 хуу, кушту—60 хуу күүсеткен.

Совхозтуң малын өстүрер ажылга үр чылдар иштинде ажылдап келген мергежилдиг кадрлар Балажык, Эвен-оол, Домбаажык. Чөнүк, Хуурак, Данзы-Белек болгаш Сүрүнчап, Агбаан оларның аттарын демдеглээри чугула.

Келир чылын бедик дүжүт дээш

1954 чылдың часкы тарылгазынга хереглээр 2537 центнер тараа культураларының үрезиннерин уруп алыр тургаш, ол планын ёзугаар 100 хуу уруп белеткээн болгаш урдунган үрезиннерни бүрүн арыглап дооскан.

1954 чылда чажып тарыыр үрезиннернин уруушкунунга болгаш арыглаарынга совхозтуң ажылчыннарындан эштер М. Ержова, Е. Глебова, К. Мурин, Борбак-оол олар идепкейлиг ажылдааннар.

1954 чылдың тарылгазынга белеткел кылдыр 1060 га черни аңдарып белеткээн.

Часкы, чайгы болгаш күскү чер аңдарылгазының планын долдур болгаш ажыр күүседир ажылга совхозтуң механизаторлары улуг күзениишкинниг ажылдааннар. Эң ылаңгыя 1953 чылдың сезон дургузунда тракторист эш Х. Буян 560 га чер чарар нормалыг тургаш 322 ганы чарып, планын 146,4 хуу күүсетпишаан, 600 кг кывар, чаар үүлдүң камналгаларын кылып, өске механизаторлардан мурнакчы ажылдааннар.

Х. ТЕМБИРЕЛЬ.

Редакцияга чагаалар

Сери адаанда 150 тонна

Барыын-Хемчик районда «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-ишчилери бо чылын колхозчу ховуларга багай эвес дүжүттү өстүрүп алгаш, күскү ажаалгазын өйшаанда чорутканнар.

Кестинген тараалар сноптатынган, бастыртынган тараалар сериже сөөртүнген, колхоз күрүне планын күүсеткен, а хову бригадаларының бригадирлери эштер Ендан-Самбуу, К. Очур ажылын утканнар.

Колхозтуң 30 га тараазын кескеш сноптааш оваалап каан чытпышаан, ону бастырар дугайында кым-даа сагыш салбайн турар, бастырып каан 150 тонна тараа сери адаанда үрелип, күскелер, куштар дою болуп чытпышаан, ону арыглап, савалап алыр дугайын кым-даа бодавайн турар.

Артельдиң бо хире хөй тараазы үрелип чыдырда, колхоз баштаар чери МТС-биле натура төлевирин ам-даа үзе санашпаан, келир чылга үрезин уруушкунун ам-даа күүсетпээн.

Колхозтуң үрелип чыдар тараазын дүрген бастырып, арыглап савалааш колхозтуң келир чылга хереглээр үрезинин четчелеп уруп ап, МТС-биле натура толевирин үзе санажыр өйү келген.

С. СЮРЮН.

Орук харылзаазын экижидер

Улус ажыл-агыйының болгаш рынга орулга киирип алыры-биле күрүнеиң тариф өртээнден улгатыр алыры кымга-даа ойлдингир.

Эрзин району биле Тес-Хем районунга үргүлчү ажылдаар бир таски машинадан тургузуп болур аргалар бар. Бо дугаында областың автотранспорт эргелелинден өөренип көөрү негетинип турар. Областың төвү болгаш өске-даа чогуур хамаарышкан черлерге негелде тургузары Эрзин, Тес-Хем районнарның райкүүскомнарынга база-ла хамааржыр.

В.ТУМЕТЕЙ.

Чоннуң культурлуг негелдезин хандырар

Тес-Хем районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң төвү Белдир-Арыг суурда көдээ клуб бар деп районнуң культура чыдыышкын килдизинде чугаалажып турар. Чогум ол клуб көзүлбес. Аңаа хиреде харын библиотека бар деп сөглеп болур. Чүге дээрге, колхозтуң конторазында бир куу шкаф бар, ону долдур номнар тырып каан болуп турар. Ындыг-даа болза, ол библиотека база-ла ажылдавайн турар.

Чоннуң материалдыг болгаш культурлуг деңнели бедээн тудум, билиг-медерели улам өзүп турар болганда, аңаа ном-литература хөйү-биле негетинер. Библиотеканың эргелекчизи эш Чараш-оол кандыг-даа ажылды кылбаан.

Номну массаже нептередип, оларның билиг медерелин бедидер сорулганы районнуң культура-чыдыышкын килдизи (эргелекчизи эш Маскыр) база-ла уттуп алган. Бо талазы-биле колхозта партия, комсомол организациялары база ажылдаар ужурлуг.

К. ЧАМЬЯН.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„САМЧЫГДАКЧЫЛАРНЫ ХАРЫЫСАЛГАЖЕ“

Бо чылдың октябрь 11-де үнген № 119 «Шын» солунга парлатынган, Таңды районнуң Элегес эге школазының интернат эргелекчизи Н. Рогалевту шүгүмчүлээн материалды районнуң прокуратуразы хынап көөрге, айыткан фактылар шын болган.

Күрүнеиң хөреңгизин самчыгдап турган Н. Рогалевту тудуп бажыннаан, ам истелгези доозулган болгаш ооң херээн судче шилчиткен. Школаның тудуг материалдарын самчыгдап турган кижилериң херээн истеп хынап турар деп Таңды районнуң прокурору редакцияга дыңнаткан.

биле негелдезин хандырар төлээде, бүгү тарыыр черлериң, шынааларның болгаш одарларның 100 гектар бүрүзүнден 27 центнер эштти алыры эргежок чугула. Ооң-биле кады хаван ажылын күштүү-биле хөгжүдер болгаш тарылга черинин 100 гектар бүрүзүнден 30 центнер хаван эштин алыр херек. Мооң-биле кады тарылга шөлүнүң 100 гектар бүрүзүнденне чылда ортумаа-биле бирээзи-ле 110-дан эвээш эвес чуурга бээр 340 дагааларлыг болур херек.

Чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузарынга негетинип турар бүдүрүлге деңнелин шагда-ла ашкан колхозтар бисте эвээш эвес бар. Оларның санында Москва чоогунда Молотов аттыг колхоз хамааржыр. Ол колхоз тарыыр черниң, шынааларның болгаш одарларның 100 гектар бүрүзүнге 19 центнерлиг болуп, 31 центнер эштти (соккан деңзизи-биле), 710 центнер сүттү ап турар. Бүдүрүлгезиниң деңнели чавыс, хожудангай элээн каш артельдер Молотов аттыг колхозка чүгле үш чылдың мурнунда катыжып киргени характерлиг. Ам колхоз ниитизи-биле ооң иштинде аңаа катышкан хожудангай турган артельдер бедик продуктулуг болгаш бедик орулгалыг ажыл-агый апарган. Бир эвес керекти чогууру-биле тургузар болза, ийи-үш чылдар колхозтарга көдээ ажыл-агый продукциязының бүдүрүлгезин күштүү-биле көвүдедиринге четчир хуусаа болур деп чүвени бо чижек көргүзүп турар тур.

Өске чижек. Москва областың Луховицкий районунуң Сталин аттыг колхозу инек бүрүзүнден ортумаа-биле 4509 литр сүттү ап турар. Колхозта ниити сүт саалдазының чыылдазы чылда 1 миллион 406 литр болуп турар. Аңаа быжыглап берген гектар чер бүрүзүнден колхоз 917 литр бараанныг сүттү ап турар. Бо чылдың 7 айларының дургузунда ук колхоз төрүүр дагаа бүрүзүнден ортумаа-биле 80 чуургашы алган болгаш чылдың төнчүзүнге чедир дагаа бүрүзүнден 40-ден эвээш эвес чуурганы база алыр. Колхоз чаңгыс черге доктаап турбайн, чыл келген тудум-на бодунуң бүдүрүлгезиниң продуктулуун бедидип, бодунуң бараанныг продукциязын көвүдедип, колхозчуларның күш-ажылының төлевирин бедидип турарын моон-биле кады демдеглээри чугула.

Молотов аттыг болгаш Сталин аттыг колхозтар ышкаш мурнакчы колхозтар хөй. Бүдүрүлгениң бедик деңнелин чедип алган хөй-хөй колхозтар область, край, республика бүрүзүнде бар. Киев областың «Здобуток Жовтня» колхозу, Одесса областың Буденный аттыг колхозу, Краснодар крайның «Комсомолец» колхозу, Ставрополь крайның «Коммунистиг Маяк» колхозу, Чуваш АССР-ниң Сталин аттыг колхозу, Кострома областың «Октябрь 12» колхозу, Тамбов областың Ленин аттыг колхозу болгаш өске-даа хөй-хөй ол ышкаш мурнакчы артельдер калбаа-биле сураглыг, олар бүдүрүлгениң бедик деңнелин шагда-ла чедип алган болгаш чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузарынга колхоз бүрүзүнден негеп турар продуктуну эвээш эвести, а харын оон хөйнү берип турары хаая эвес болуп турар.

Социалистиг көдээ ажыл-агый бистиң чуртувустуң бүгү чонун көдээ ажыл-агый продуктулары-биле долу хандырарынга бодунуң аргаларын шагда-ла көргүскен.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин дүрген калбартырынче, бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бедидеринге, мал ажылының болгаш картофель-ногаа ажыл-агыйының шынгыы көдүрлүүшкүнүнче угландырган соңгаарладып болбас элээн хемчеглерни хүлээп алган. Мал ажылының продуктуларына, картофельде болгаш ногаага белеткел болгаш садып алыр өртектерни күштүү-биле улгатырары, көдээ ажыл-агыйның материал-техниктиг суурун быжыдары болгаш ооң хөгжүлдезин удуртурун экижидери ышкаш эң чугула хемчеглер ында айытынган.

Мал ажылының продуктуларынга, картофельге болгаш ногаага сөөлгү үеге чедир-ле күштүг болуп турган белеткел өртектер мал ажылын болгаш картофель-ногаа ажыл-агыйын хөгжүдер талазы-биле, колхозтар болгаш колхозчулар экономика талазы-биле дыка четпес сонуургалдыг турган деп чүвени амыдырал көргүскен.

Мал ажылының продуктуларының, картофель болгаш ногаа бүдүрүлгезинден ап турар орулгалар хөй-хөй колхозтарда дыка чавыс болгаш көдээ ажыл-агыйның ол адырларын чорудары-биле холбашкан чаргдалдарны дуглап шыдавайн турар. Белеткел болгаш садып алыр өртектерни углатырган чорук мал ажылын болгаш картофель-ногаа ажыл-агыйын хөгжүдер, эт, сүт, дүк, картофель, ногаа болгаш өске-даа продуктуларның бүдүрүлгезин көвүдедир талазы-биле колхозтарның болгаш колхозчуларның материалдыг сонуургалдарын күштелдирер.

Ниитиниң мал ажылының болгаш картофель-ногаа ажыл-агыйының хөгжүлдезин көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин четпес механизастаарын база-ла эвээш эвес моондактап турган. Бүдүрүлгениң хемчээлдери күштүү-биле өскен турында мал ажылы, ногаа болгаш картофель ажылы колдуунда хол-биле кылыр күш-ажылга мурнуку хевээр үндезилетинип турган. Ол чорук чижээлээрге, бүдүрүлгени барык шуптузун механизастаарын шагда-ла дооскан тараа ажыл-агыйынга бодааргa мал ажылынга болгаш картофель-ногаа ажыл-агыйында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү дыка чавыс болуп турарынга чедирип турар. Мал ажылының, картофель болгаш ногаа ажылының механизас таашкын деңнелин күштүү-биле хандырар хемчеглерни пленум хүлээп алган. Мал ажылының чем суурун быжыдар, а картофель болгаш ногаа бүдүрүлгезин көвүдедиринге — ол культураларның тарылгазының дөрбелчин-уяландыр чажар аргазын нептередир дугайында СЭКП ТК-ның Пленумунуң айтыышкыннары мал ажылының продуктуларының бүдүрүлгезин көвүдедиринге бирги чергениң ужур-дузалыг болуп турар.

СЭКП ТК-ның Пленуму мал ажылының айтырыгларын шиитпирлээринин кол оруу болза, ниитиниң мал ажылының көдүрлүүшкүнүнүң оруу болуп келген болгаш хевээр артардаа деп демдеглээн. Ооң-биле кады Пленум болза, колхозчу өрегениң хуу өнчүзүнде турар малын чедир үнелеп көрбес чорукту узуткаарының эргежок чугулазын айыткан. Ниитиниң мал ажылының хөгжүлдези бүгү чоннуң хереглелдерин осн иштинде колхозчуларның эт болгаш сүт продуктулар талазы-биле хереглелдерин долузу-биле хандырып шыдаар шак ындыг деңнелди чедип алыр үе келир. Ынчалза-даа, ам дээреде ол үе келбээнде көдээ ажыл-агый артелиниң Уставы-биле көрдүнген нормалар ёзугаар колхозчу өрегениң хуу өнчүзүнге малдыг турары эт, сүт, саржаг, дүк болгаш өске-даа продуктуларның курлавырларын көвүдедириниң биче эвес чугула үнер дөзү болур. Оон ужурунда колхозчу өрегениң хууда өнчүзүнге продуктулуг доктаамал малдыг турары шаптыктыг чүве эвес, харын ниитиниң мал ажылынга дөгүм болур чүве болганда колхозчуларга-даа, ол ышкаш колхозтарга болгаш күрүнеге-даа ажыктыг болур.

Мал ажылын, картофель болгаш ногаа ажылын көдүрер дугайында СЭКП ТК-ның шиитпирлерин чедиишкинниг боттандырарда эт, сүт, саржаг, дүк, картофель, капуста, помидор болгаш өске-даа хөй-хөй продуктуларның бүдүрүлгезин күштүү-биле көвүдедирин 1954 чылда чедип алырын хандырар. Мал ажылының продуктуларының күрүне белеткелдериниң болгаш садып алыышкынның хемчээли 1954 чылда эштти диригг деңзизи-биле 4.100 муң тонна, сүттү 14. 300 муң тонна, дагаа чуургазын 4290 миллионга чедир, дүктү 230 муң тонна чедир көвүдедир ужурлуг. Картофель болгаш ногаа бүдүрүлгезиниң хемчээли база күштүү-биле өзер.

Мал ажылының, картофель болгаш ногаа ажылының хожудап турарын узуткаар талазы-биле соңгаарладып болбас хемчеглерни чорудары-биле кады тараа болгаш техниктиг культураларның бүдүрүлгезин улам хөгжүдер талазы-биле улуг ажылды чорудар деп турар. Көдээ ажыл-агыйның бо адырларында эң улуг чедиишкиннерни чедип алган бис. Ынчалза-даа, бүдүрүлгеге көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузарынга негетинип турар шак ындыг негелдени ам-даа чедип албаан.

Көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлгезин көвүдедир талазы-биле СЭКП ТК-ның Пленуму канчаар-даа аажок улуг хемчеглерни айыткан. Ол онаалдаларны чедиишкинниг күүседиринге бүгү эргежок чугула үүлдер бисте бар. Чүгле үүрмек тараачын ажыл-агыйларның мурнунга эвес, харын капиталистиг улуг көдээ ажыл-агыйның мурнунга бодунуң хемчээл чок артык күштүүн көргүскен социалистиг улуг көдээ ажыл-агый бисте тургустунган болгаш быжыккан. Чуртка көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң болгаш организакчыларының хөй санныг кадрлары, чер ажылының болгаш мал ажылының мастерлериниң хөй миллион армиязы өскен. Көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлгезин дүрген көвүдедир хереги быжыг үндезинге тургузарынга бүгү эргежок чугула материал-техниктиг аргалар бисте ам бар.

Социалистиг көдээ ажыл-агый бодунуң хөгжүлдезинге Совет күрүнениң машина-трактор станциялар хевири-биле тургускан күчүлүг индустриалдыг суурунга даянып турар. Амгы үеде МТС-терде 969 муң (он беш аът күжүнге шилчиткени-биле) азы дайын мурнундаазындан 74 хуу хөй тракторлар, 255 муң, азы 1940 чылдаазынга бодаарга 66 хуу хөй тараа культураларының комбайннары болгаш өске-даа хөй-хөй машиналар бар. 1954 чылдан 1957 чылдың май 1-ге чедир үениң иштинде көдээ ажыл-агыйга 750 муң тракторларны берген турар. Чоокку чылдарның иштинде МТС-терге чаа маркалыг олуртулга тракторлары, база ол ышкаш техниктиг болгаш мал чеми культураларны, картофельди болгаш ногааны тарыыр бедик бүдүрүкчүлүг машиналар, сиген, силос культураларының ажаап алыышкынын база мал ажылының фермаларында хөй күш кирер ажылдарны комплексилиг механизастаарынга херектиг машиналар келир.

Ам бүгү херек чүдел дизе, бисте бар турар канчаар-даа аажок хөй аргаларны көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдеринге болгаш чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузарынга ёзулуг ажыглаарында болур.

Улустуң хереглелдер үүлдериниң элбекшилин тургузарынга бүгү байдалдар бистиң чуртувуста коммунистиг тургузуушкуннун бүгү чорудулгазы-биле белеткетинген. Ам ол сорулга бүгү улустуң эң чугула сорулгазы кылдыр бистин мурнувуста тургустунуп келген. Бүгү совет улус ооң хереглелдерин хандырарынга негетинип турар бүгү-ле үүлдериниң элбекшилин бар тургузарының үези ырак эвес. Ол болза, бистиң чуртувуска коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге чаа улуг тиилелге болур.

Г. ВАСИЛЬЕВ.

Облигация ээлериниң ойнап алыышкыннарын төлээрин экижидер

ССРЭ-ниң күрүне чээшкиннери күрүне бюджединге немелде орулгалар болурундан ангыда облигацияларның ээлеринге ойнап алыышкынныг ажыкты база бээр.

Бистиң Совет чазаавыс күрүне чээшкиннериниң талазы-биле бодунуң хүлээлгелерин дорт, ылап күүседип турар. Чылдың-на план ёзугаар ойнап алыышкынның тиражтары облигация бүрүзүнге үнүп турар. Сөөлгү чылдарда күрүне чээшкинин үндүреринiң саны өскени-биле кады, чон боттарының облигацияларына хөй-хөй ойнап алыышкыннарлыг болу берген.

Ажаалга кассаларының ойнап алыышкыннарга төлеп турары акша түнү чылдын-на өзүп турар. 1945 чылда 2844 миллион рубльдин, 1952 чылда 7,0 миллиард рубльдин ойнап алыышкыны төлетинген болгаш 1953 чылда күрүне бюджедин ёзугаар 9,8 миллиард рубльдин ойнап алыышкынын төлээри баш бурунгаар көрдүнген. Бистиң областың ажаалга кассалары 1952 чылда 2.603 муң рубльдин, 1953 чылдың 8 айларының иштинде 2406 муң рубльдин ойнап алыышкыннарын төлээн.

Ойнап алыышкыннарның өзүлдези акшаларны чогуур өйүнде үндүрүп бээр, облигация ээлериниң тираж хыналдазын кылырыга дузалаар талазы-биле ажаалга кассаларыга бедиткен негелделерни болдурган. Чээшкиннериниң облигацияларынга тиражтарны туда болгаш заочно хынаарын ойнап алыышкыннар хынаар бюро кылыр. Ол чорук облигация ээзи кижи ойнап алыышкын тиражынга бодунуң облигацияларын таварыштырып турарынга дузалаар. Областың ажаалга кассалары бүрүзүнде БУ—1 деп карточка бар. Ону хостуг садып турар, бирээзиниң өртээ 25 копеек. Облигация ээзи кижи бир карточкага-ла чээлиниң адын, бодунуң адын, фамилиязын, адазының адын болгаш адрезин айыткаш, ойнап алыышкын хыналдазының бюрозунга берип каар ийикпе почта-биле чорудар. Чээлилер аайы-биле тираж бүрүзүнүң сөөлүнде ук бюро карточкада айытынган чээлилериниң облигацияларын таварыштырар болгаш бир эвес таваржы берген болза, ээзинге дыннадыр.

Облигациялар хыналдазын ынчаар чорудары, ылаңгыя бистиң обласка улуг ужур-дузалыг. Ол ойнап алыышкыннарны көдээ Советтерге, ырак черлерге тургаш, чогуур өйүнде билиринге, төлээринге арганы бээр. Бистиң областың ойнап алыышкын хынаар бюрозунда ындыг карточкалар 20 муң ажыг, 1953 чылда ол бюро 400 хире ойнап алыышкын дыннадыышкыннарын облигациялар ээлеринче чоруткан.

БУ—1 деп карточкаларны ажылчы чоннар ортузунга тарадыры ажаалга кассаларының хүлээлгези болур. Олар ону калбак тайылбырмассалыг ажылдарның дузазы-биле чедип алырлар. Бо талазы-биле Тес-Хемде, Эрзинде ажаалга кассалары (эргелекчилери эштер Белоусов, Педоренко) эки ажылдап келген. Олар 920 карточкаларны тараткан. Чамдык ажаалга кассаларының эргелекчилери ол чугула херекке чогуур кичээнгей салбаннар. Анаа Чөөн-Хемчикте, Бии-Хемде, Улуг-Хемде болгаш өске-даа чамдык черлерде ажаалга кассалары хамааржыр.

Ажаалга кассаларының сорулгазы болза, күрүне чээлизинге болгаш ажаалга херээнге дузалажыр комиссияларны дамчыштыр албан организация, бүдүрүлге черлеринге, колхозтарга, МТС-терге, совхозтарга болгаш көдээ Советтерге ойнап алыышкын тиражтарының таварыштырылгазын калбаа-биле организастаары, ойнап алыышкын хыналдазының тускай черлерин тургузары болур. Оон-биле кады үстүнде айыткан карточкалар дамчыштыр хыналда кылырын массага тайылбырлаар, ону чедип алыр ужурлуг.

М. КАЛИНИН.

Болгарияда машина тудуушкунунуң хөгжүлдези

СОФИЯ. Болгарияга улус эргечагыргазының чылдарының дургузунда машина тудуушкуну калбак хөгжүлдени алган. Чартык ус-тывыштыг эрги мастерскаяларның орнунда машиналарга болгаш дериг херекселдерге чурттуң хереглелин дыка хандырып турар чаа-чаа заводтар өзүп үнген.

Ам Болгарияның машина тудуушкуну барык-ла бүгү көдээ ажыл-агыйның машиналарын бүдүрүп турар. Русе хоорайда Георгий Димитров аттыг завод көдээ ажыл-агыйның машиналарының 26 хевирдериниң серийлиг бүдүрүлгезин шиңгээдип алган. «Келир үе» деп машина тудуушкун заводу үрезин арыглаар, хөвең тарыыр машиналарны болгаш өске-даа чүүлдерни кылып турар. Антон Иванов аттыг, Георгий Димитров аттыг заводтар болгаш артык кезектериниң муңмуң хевирлерин чурттуң көдээ ажыл-агыйынга берип турар.

Бо чылын көдээ ажыл-агый машиналарының тудуушкуну элээн каш чаа машиналарның бүдүрүлгезинче кирген. Бо чайын тараа ажаап алыр бир дугаар болгар комбайнны кылган, баштайгы канал казыкчыларын, үрезин арыглаар машиналарны ажыглалга киирген. Советтиң свёкла комбайнының болгаш хөвең ажаап алыр комбайнының бүдүрүлгезин шиңгээдип ап турар.

Дат ажылдарының дериг-херекселдерин кылыр Сталин аттыг завод, Георгий Кирков аттыг котёл тудуушкунунуң заводу, металл кезер станоктар бүдүрүп үндүрүп турар күрүнеиң механиктиг заводу, транспорт болгаш тудуушкун машиналарының «Кызыл сылдыс» деп заводу болгаш «Большевик» деп дериг-херекселдер заводу Болгарияның машина тудуушкунунуң чоргааралы болуп турар.

1949 чылдан 1953 чылга чедир Болгарияның машина тудуушкуну 400 чаа машиналарны чогаадып кылган. Болгарияның дыка хөй чаа тудуглары ам ада-чурттуң дерилгелери-биле хандыртынып турар. Бирги беш чыл планының чылдарының дургузунда металл ажылдап кылыр үлетпүрүнүң продукциязы 1948 чылдың деңнелинден 2,5 катап өскен. А 1939 чылдың деңнелинден 5 катап улгаткан.

(СЭТА).

Пекинге болган парлалга конференциязынга Икуо Ояманың медеглели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза:

Тайбың камгалалының япон комитединиң даргазы Делегейниң Сталинчы шанналының лауреады профессор Икуо Ояма Пекинге болган парлалга конференциязынга Японияда тайбың талалакчыларының шимчээшкининиң дугайын чугаалаан.

Амгы үеде япон улустуң калбак массалары, ооң иштинде ажылчыннар, тараачыннар, интеллигенция, ажыл-ишчи бөлүктериниң төлээлекчилери тайбың дээш шимчээшкинче ханы сонуургалды илередип турарлар. Национал хамаарышпас чорукту негеп турар япон улустуң уламна калбак кезектери тайбың талалакчыларының хүрээленинче кирип турарын ол медеглээн.

Америк империалистер япон чазак-биле Сан-Франциско нуң «Тайбың чорук чоруктуң америк-япон пактазынга» ат салган деп Ояма чугаалаан.

АКШ Японияны ээлеп чагырарын үргүлчүлеп, дагын чепсеглеп, ону бодунуң шериг базазы болдуруп турар. Мындыг байдалдарда япон улустуң ең чугула сорулгазы база, Японияны дагын чепсеглеп, ону америк шериг базазы болдуруп турарынга удур демисел болур.

Чазактың янзы-бүрү реаксылыг хоойлу төлевилелдеринге болгаш полицейжи дерзинилелдерге удур демисел тайбыңны камгалаарының херээнге япон улустуң демиселиниң кол кезии болурун профессор Ояма демдеглээн. «Сөөлгү үениң дургузунда ол шимчээшкин хүн келген тудум өзүп турар» деп Ояма медеглээн.

Япон улус тайбың экономиканы тургузарын негеп, Кыдат болгаш тайбыңның өске-даа чурттары-биле экономиктиг харылзааларны калбартырын негеп турар деп профессор Ояма үргүлчүлеп чугаалаан.

Совет Эвилелинге болгаш Кыдатка чоруп турда, ооң сагыш-бодалынга кирген ең кайгамчыктыг чүве болза, ол чурттарда экономиктиг тудуушкуннар боттандыртынып турар тайбың ёзу болганын профессор Ояма демдеглээн. Совет Эвилелинге болгаш Кыдатка чоруп турумда мээң сагыш-сеткилимни хайындырган база бир кайгамчыктыг чүве чүл дээрге, совет болгаш кыдат улустарның япон улусту ханы найыралдыг ёзу-биле көрүп, оларның Японияның улузунга бүзүрели болган деп Ояма чугаалаан. Ол болза, Япон улустуң Кыдаттың, Совет Эвилелиниң, Кореяның болгаш тайбыңның өске-даа чурттарының улустары-биле тайбың дээш демиселге улам сырый катыжарынче бүгү күштерин салырынга чигзиниг чок идиг болур.

(СЭТА).

Америк-Пакистан шериг эвилелинге удур Мурнуу-Чөөн Азияда удурланыышкыннар

ДЕЛИ. Парлалгаларның дыннадып турарын ёзугаар алырга, АКШ-биле Пакистанның аразында шериг эвилелин кылыр дугайында чугаалажыышкыннар Вашингтонда болгаш Карачиде каш-даа неделя дургузунда үргүлчүлеп турар. Чугаалажыышкыннар дугайында бодунуң тайылбырларынга америк парлалга Пакистанның девискээринге америк шериг базаларын тургузарын болдуруп, шак ындыг эвилелди кылырынга АКШ-тың сонуургалдыын айтып турар. Бир эвес АКШ пакистан армияны чепсеглээр болза, ужар-чүүл базаларын тыпсыр дугайында айтырыгның талазы-биле чугаалажыышкыннар чорударынга Пакистан беленин илереткен деп «Нью-Йорк геральд трибюн» солун бижээн.

«АКШ-тың Пакистанда базалары» деп эгелиг чүүлүнде Бирманың «Нью-Таймс оф Бирма» деп солунунуң бижип турары: Пакистан АКШ-биле шериг эвилелинге катыжарын оралдажып турар чорукка човаашкынны илередири чугула. Бир эвес чоруп турар чугаалажыышкыннарның түңнелинде шериг базаларын тургузарының планы боттаны берзе, Азияга дүшкүүрлүг чоруктуң чаа одаглары тыптып келир.

«Түңнелинде «соок дайын» Индияның эжиниң аксынга болу бээр шак ындыг эвилелди тургузарын Индия сагыш амыр көрүп шыдавас» деп Нерунуң медеглелин сагындырбышаан, солуннуң үргүлчүлеп бижээни болза: америк базаларны тургузуп турар чорук Пакистанның болгаш бүгү Азияның мурнунда туруп турар нарын айтырыгларны канчаптаа шинтпирлеп шыдавас. Бир тээ ол планнар Пакистанның Индия-биле харылзаа-байдалынга кыжаныгны тургузуп турар болганда, Пакистанның талазындан оларны херекке албайн баар болза, дыка-ла таарымчалыг болур ийик. Ол чокка безин нарыыдап турар кашмир айтырыг, бир эвес Пакистан ындыг янзылыг авантюраже кире бээр болза, (тодаргайлааргa Катышкан Штаттарга базалар тыпсырынче —ред.) шиитпирлетинери кандыг-ла болду.

Пакистанда шериг базалары «Ортаакы Чөөн-чүктүң камгалалынга» эргежок дээр аянныг америк медеглээшкиннерге хамаарыштыр ук солун Пакистанга кым-даа кыжанмайн турар деп демдеглеп турар.

(СЭТА).

Мосаддыкты судтап турары

ТЕГЕРАН. Мосаддыктың болгаш иран армияның кол штабының начальниги тургаш генерал Рияхинин херээн тодаргайлап турар шериг судунуң ноябрь 19-тагы хуралынга прокурор бодунуң буруудадыкчы чугаазын үргүлчүлээн.

Эртенги хуралдың эгезинде Мосаддык аңаа удур прокурорнуң көдүрүп үндүрген буруудадылгаларын харыылаар дээш сөс дилээн болгаш ооң амыдыралынга айыыл кыжаныр турар деп медеглээн.

Судтуң даргазы аңаа Мосаддык «бодунуң үе-шагында» чугаалаар апаар деп харыылаан.

Мосаддык болгаш ооң болчукчузу прокурорга боттарының удурланыышкыннарын суд залындан өске черге бээрин прокурор чарлаан. Херек апарза, прокурор Мосаддыкты «аңаа камераже» шилчидер деп айтыышкынны бериптер.

Мосаддык прокурорнуң сагындырынга—мен кайнаар-даа барбас мен, аштаашкын чарлаар мен. деп медеглээн.

(СЭТА)

Чилиде ажыл соксадыышкыны

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Сант Ягодан дыннадып турарын ёзугаар алырга, Чилиде 20 муң башкыларның 6 хүн үргүлчүлээн ажыл соксадыышкыны оларның тиилелгези-биле доозулган. Чурттакчыларның амыдырал байдалын экижидериниң талазы-биле хемчеглер алыр деп чазак аазаашкын кылган.

(СЭТА).

Гоминданчыларга америк шериг дузаламчызы

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң Вашингтонда корреспондентизиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, шериг-далай күштериниң штабының начальниги адмирал Кэрни Ыраккы Чөөн-чүкке чээрби ажыг хонук чорааш келгеш парлалга конференциязынга АКШ-тың шериг-далай флоду удавас гоминданчыларга ийи эсминецти бээр деп медеглээн.

(СЭТА).

Англи ажылчыннар боттарының эргелери дээш демисежип турар

ЛОНДОН. Судно болгаш машина тудуушкуннарының үлетпүрүнүң ажылчыннарының профэвилел конфедерациязында кирип турар 39 профэвилелдериниң төлээлекчилериниң митингизи ноябрь 19-та Лондонга болуп эрткен. Ажыл төлевирин 15 хуу чедир, улгатырар дугайында конфедерацияның негелдезин деткээн 24 шактыг ажыл соксадыышкынын бүгү чуртка декабрь 2-де эрттиреринче профэвилел кежигүннерин кыйгырган шиитпирни митингиниң киржикчилериниң хөй вруузу хүлээп алган.

(СЭТА).

Колхозчу аңчыларның чедиишкиннери

Өвүр районнуң Солчурда «Коммунизмче орук» колхозтуң аңчызы Калга-оол чүгле бо чылын эвес мурнуку чылдардан бээр дыка хөй ан-өлүк орулгазын төрээн колхозунуң байлакшылынга киирип келген. Ол бо чылын 2 бөрүнү, 70 ажыг диннни, 10 асты болгаш 1 дырбактыгны база 1 дилгини эккеп дужааган.

Колхозчу аңчы сезон үезин чөп ажыглавышаан, оон-даа хөй орулганы киирерин хүлээнин турар. Ындыг тывышчы эрес аңчылар районнуң өске-даа колхозтарында хөй.

Д. ШАГДЫР.

Улуг-Хем районнуң Ийи-Талда Жданов аттыг колхозтуң аңчылары эштер Бодаган, Нас-Сюрюн бир неделя иштинде аңнаш эки олпалыг келгеннер. Олар ам базза катап аңнап үнгеннер.

Х. СЕМИС-ООЛ.

КОЛХОЗТУҢ РЕВИЗИЯ КОМИССИЯЗЫНЫҢ СОРУЛГАЛАРЫ

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шыңгыы сагыыр дээш үргүлчүнүң контролюн тургузар, колхозтуң хөренгизин төтчеглээр чорукту болдурбас, колхозтарда ажыл-агыйжы эвес чорукту чайладыр, отчёт болгаш учётту чурумчудар, күш-ажылдың организациязын экижидер болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун бедидер, колхоз бүдүрүлгезинге бүгү колхозчуларның идепкейлиг киржилгезин хандырар дугайында чаа сорулгаларны партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының мурнунга салган.

Көдээ ажыл-агыйны дүрген хөгжүдер талазы-биле СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң айыткан хемчеглерин чедиишкинниг күүседир чорук көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шыңгыы сагыырынга үндезилээш, колхозтарны боттуг удуртурун негеп турар.

Партияның болгаш чазактың салган сорулгаларын чедиишкинниг шиитпирлээринге ревизия комиссиязының ролю кончуг улуг.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын ёзугаар колхозтуң ревизия комиссиязы болза, баштаар черниң бүгү ажыл-чорудулгазын хынап, ол дугайында бодунуң түңнелин колхозчуларның ниити хуралынга илеткеп берип турар хүлээлгелиг. Колхозта херектиң байдалын шын илередир чорук хамыктың мурнунда ревизия ажылын канчаар тургусканындан хамааржыр. Ревизия ажылын колхозтуң ажылында четпестерни өй-шаанда илередир болгаш чайладыр кылдыр, ниитиниң ажыл-агыйының бүгү адырларын улам ынай көдүреринге дузалаан турар кылдыр тургузар ужурлуг.

Улуг-Хем районнуң «Искра», Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» болгаш өске-даа колхозтарның ревизия комиссиялары көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын ёзугаар ревизияны квартал санында чорудуп турар. Ревизия комиссиязы болза, чүгле кассаны болгаш документилерни эренгей хынап көөрү-биле кызыгаарлатынмас, харын баштаар черниң бүгү ажыл-агыйжы, саң-хөө ажыл-чорудулгазын хандыр хынап көөр хүлээлгелиг.

Ынчалза-даа областың чамдык колхозтарында ревизия ажылы багай тургустунган. Чамдык ревизия комиссиялары боттарының хүлээлгелерин күүсетпейн турар.

Эрткен чылын Эрзин районнуң колхозтарынга чүгле чыл отчёдулун ревизиязын чоруткан. Олар колхозтарда учётту канчаар тургусканын, колхозтуң хөренгизиниң камгаланын, акша-хөренгини болгаш продуктуну канчаар чарыгдап турарын, колхоз күрүне мурнунга хүлээлгезин канчаар күүседип турарын сонуургап көрбээн.

Колхозтуң ревизия комиссиязының сорулгалары, эргелери болгаш хүлээлгелери көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында тодаргай айытынган. Ревизия комиссиязы—артельдиң контроль органы болур. Ревизия комиссиязы болза, колхозтуң акша болгаш натура орулгалары бүрүнүбиле орулгага киргенин, акша-хөренгилернiң чарыгдалының чурумун, орулга-чарылга сметазының чурумун шыңгыы сагып турарын, хуваашпас фондуларны долдуруп турарын болгаш өске-даа чүүлдерни хынаар ужурлуг. Хуваашпас фонду болза, колхоз бүдүрүлгезин улам хөгжүдериниң үндезини болур. Ынчангаш колхозтар акша-хөренгиниң кирип турарының хире-чергези-биле боттарының хуваашпас фондуларын долдурары улуг ужур-дузалыг. Ындыг турбуже, чамдык колхозтар бо чугула хемчегни чедир үнелеп көрбейн турар. Чижээлээрге, Чаа-Хөл районнуң колхозтары хуваашпас фондуларны четпес долдуруп, оларны сорулгаан үүлүнден дашкаар ажыглап турар таварылгалар бар. Оон чылдагааны-биле колхозтарда бүдүрүлгениң кол чепсек-херекселдери сула өзүп турар. Ревизия болза, акша-хөренгилерни хуваашпас фондуларже доктаатынган хемчээлин ёзугаар өй-шаанда шилчидип турарын көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын ёзугаар негээр эргелиг.

Ревизия комиссиязы бодунуң онза кичээнгейин акша-хөренгиниң шын чарыгдалынче көрүндүрер ужурлуг. Акша-хөренгини сорулгаан үүлүнге камныг шын чарыгдаарының ужур-дузазы улуг. Колхозтуң акша-хөренгизин хамыктың мурнунда бүдүрүлгениң кол чепсек-херекселдерин, машиналарны болгаш өске-даа ол ышкаш үүлдерни, база үрежилгелиг малдарны садып алырынга, мал кажааларының болгаш бүдүрүлге, культура амыдыралдың оран-бажыннарының тудуунга, ыяш тарып олуртулгазынга чарыгдаар ужурлуг.

Продуктунуң шын чарыгдалы дээш шиитпирлиг демиселди ревизия комиссиязы чорудар ужурлуг. Продуктуну шын чарыгдаарының ужур-дузазы улуг. Ынчалза-даа чамдык колхозтарда продукт шын эвес чарыгдап турар таварылгалар ам-даа узуткатынмаан. Ооң чылдагааны болза, ревизия комиссиязының бо талазы-биле хыналданы четпес чорудуп турарындан база хамааржыр. Чижээлээрге, Таңды районнуң Жданов аттыг колхозу артельдиң кежигүнү эвес, түр үеде хөлезилиг ажылдаан кижилерге күш-хүннерин шын эвес ёзу-биле санап берип, 594 күш-хүннерин төтчеглээн.

Ревизия комиссиязы болза, баштаар черниң ажылынга киришпейн, ону холгаарлавайн тургаш, самчыгдакчылар болгаш оорлакчылар-биле шиитпирлиг демиселди чорудуп, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының камгалалынга шыңгыы турж ур хүлээлгелиг. Ынчалза-даа, колхозтуң өнчүзүн оорлап төтчеглээр фактылар ам-даа узуткатынмаан, Тес-Хем районнуң колхозтарында 34 муң рубль түңнүг эт-хөренгини оорлап, самчыгдаан. Ревизия комиссиязы болза, оорлап, самчыгдаан түңнерни илередип, акт тургузары-биле кызыгаарлатынмас, колхозка чедирген каражаны төлетирер болгаш буруулугларны харыысалгага киирер дугайында хемчегларни алыр хүлээлгелиг. Бир эвес ону сагыштыы-биле үүлгеткени илерээр болза, ревизия комиссиязы ол дугайын истелге органнарынга медээлеп бээр хүлээлгелиг.

Ревизияны чорудары-биле холбашкан айтырыгларны шиитпирлээринге ревизия комиссиязының тускай болуру, бодунуң ажыл-чорудулгазының дугайында артельдиң кежигүннериниң ниити хуралының мурнунга отчёттуг болуру хөй-ниити хыналданың боттуг саңлдарлыг болурунуң база бир ең чугула үүлү болур. Ынчалза-даа, чамдык колхозтарның ревизия комиссиялары көдээ ажыл-агый артелиниң Уставы-биле тывыскан эргелерин боттарының практиктиг ажыл-чорудулгазынга ажыглавайн турар. Чамдык колхозтарның баштаар черлери ревизия комиссиязының ажыл-чорудулгазынга киржип, харын оларның кежигүннерин безин ажылдан чайладып турар таварылгалар ам-даа бар. Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чыл ою» колхозтуң баштаар чери ревизия комиссиязының даргазын ниити хуралдың чөпшээрели чокка хову бригадазының бригадиринге томуйлаан. Чамдык колхозтарның баштаар черлеринден ниити хуралды дора көрүп турар дугайын ындыг фактылар херечилеп турар. Ревизия комиссияларга улуг хүлээлгелерни даандырбышаан, оларны баштаар черден хамаарылга чок байдалга тургуспушаан, колхозтуң хөренгизин улам-на өстүрүп көвүдедиринге оларны чидиг чепсек болдурар ужурлуг.

1953 чылда көдээ ажыл-агый чылының түңнелдерин үндүрүп, туслуг орулгаларны үлежириниң өйү чоокшулап орар. Чылдың түңнелин шын үндүреринге ревизия комиссиязының ролю улуг. Баштаар черниң чыл отчёдунуң дугайында ревизия комиссиязы бодунуң түңнелин ниити хуралга бээр ужурлуг.

Баштаар черниң ажылының болгаш чыл отчёдунуң дугайында шын түңнелди кылыр төлээде, ревизия комиссиязы ол улуг харыысалгалыг ажылга чогумчулалдыг белеткенир ужурлуг. Ол дугайында баштаар черниң ажыл-агыйжы, саң-хөө ажыл-чорудулгазының ревизиязын чорудуп, колхозтуң эт-хөренгизин хынаар болгаш колхозта чыл санаашкынынга идепкейлиг киржир ужурлуг.

Ревизия комиссияларының сорулгазы—баштаар черниң ажылының түңнелин шын үндүрүп, четпестерни илередип, артельдиң ниити ажыл-агыйының бүгү адырларын улам ынай хөгжүдер дугайында практиктиг хемчеглерни айтыр талазы-биле колхозчуларның ниити хуралынга дузалаары болур.

Н. САМАРИН,
областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелиниң оргколхоз килдизиниң улуг агроному.

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

1954 чылда
„ШЫН"
солуннуң чагыдылгазы үргүлчүлеп турар
ЧАГЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:
чылда — 52 рубль 20 копеек, чартык чылда — 26 рубль 10 копеек, 3 айда — 13 рубль 05 копеек.
Неделяда 5 үнер
Чагыдылганы „Союзпечать-тың" хоорайларда килдистери, харылзаа салбырлары болгаш агентилери, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар

Оон-биле кады областың
„Тувинская правда",
„Тыванын аныяктары — Молодёжь Тувы",
„Сылдысчыгаш"
солуннарының чагыдылгазын база хүлээп ап турар.
Шупту чагылгалыг турарынче!
СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кылымчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал килдистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыгагый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

ТС02571. Культура эргелелиниң типографиязы